

A PSZÁF szövetkezeti hitelintézeteknél végzett átfogó vizsgálatainak tapasztalatai

Vizsgálati módszerek, a vállalatirányítás vizsgálati
tapasztalatai, a kapcsolódó felügyeleti elvárások

Csordás Katalin
főosztályvezető
Pénzpiaci vizsgálati főosztály

Budapest, 2011. május 24-25.

Tartalom

Vizsgálati módszerek

Vállalatirányítás vizsgálata

Vizsgálati módszerek

Vizsgálati módszerek – Vizsgált témakörök

Vállalatirányítás

Tulajdonosi joggyakorlás

Stratégia

Belső irányítás

Belső kontrollrendszerek

Pénzügyi és működési kockázatok

Hitelkockázat

Likviditási kockázat

Piaci kockázatok

Működési kockázat

Számviteli rendszer, adatszolgáltatás

Pénzügyi visszaélések, pénzmosás elleni tevékenység

Pénzforgalom

OBA nyilvántartás

Informatikai biztonság

Tőke és jövedelmezőség

Jövedelmezőség

Tőke

Vizsgálati módszerek – Vizsgálati szakaszok

Tervezés

- Minden év decemberében kiértékelés a következő évi vizsgálatokról.

Előkészítés

- Helyszíni szakaszt megelőző 4-5 héttel kiértékelő levél megküldése, dokumentumok bekérése.

Felkészülés

- Dokumentumok beérkezése, a vizsgálat kezdete, a beérkezett információk feldolgozása, mintavétel, konzultáció a könyvvizsgálóval.

Helyszíni szakasz

- Kockázattól függően 2-3 hét, 4-6 fő, intézményre szabott vizsgálati program.

Jelentésírás

- Helyszíni szakaszt követő két hónapon belül vizsgálati jelentés megküldése.

Észrevételezés

- Az intézménynek 15 nap áll a rendelkezésére dokumentumokkal alátámasztott észrevételei megküldésére.

Lezárás

- Észrevételek beérkezését követő 45 napon belül végleges vizsgálati jelentés, határozat és vizsgálati levél kiadása.

Vizsgálati módszerek – Vizsgálati jelentés

Felépítése

Tartalma

Összefoglaló értékelés

A vizsgálati program felépítésének megfelelően tartalmazza a vizsgált területeken tapasztaltak összefoglalását, értékelését, és a KOMÓD értékelési kritériumok szerinti kockázati besorolást.

Megállapítások táblázata

Vizsgálati területenként, külön-külön excel munkalapokon tartalmazza a vizsgálat részletes megállapításait, amelyek felügyeleti intézkedést vonnak maguk után. Az excel tábla „intézmény észrevétele” oszlopába kérjük a megállapításra vonatkozó észrevétel rögzítését.

Mellékletek

- Vizsgált ügyleteknél feltárt hiányosságok leírása
- Átminősítések, pótlólagos értékvesztés képzések indoklása
- Vizsgált hitelek táblázata
- Szavatoló tőke tábla
- SREP áttekintő lap
- Főbb jövedelmezőségi adatok
- Szükséges egyéb táblázatok, mellékletek

Vállalatirányítás vizsgálata

Vizsgált kockázatelemek

Vizsgálati tapasztalatok, prudenciális elvárások

Alapvető hiányosságok

Minimum elvárások

Irányadó jogszabályok

Vállalatirányítás - kockázat elemek

Környezet	Vállalatirányítás	Piaci megjelenés	Üzleti folyamatok és tőke
Szektorok: ● Kereslet ● Eszközpiacok ● Szolgáltatói piac ● Termék- és értékesítési verseny ● Kiskereskedelmi ügyfelek ● Intézményi ügyfelek ● Jogi és szabályozási környezet	Tulajdonosi joggyakorlás: ● Tulajdonosi szerkezet ● Tulajdonosi irányítás és kontroll ● Tulajdonosi kapcsolatok	Termékek: ● Az intézmény termékei és szolgáltatásai	Pénzügyi és működési kockázatok*: ● Hitelkockázat ● Piaci kockázat ● Működési kockázatok ● Likviditási kockázat ● Biztosítási kockázat ● Egyéb materiális kockázatok
	Stratégia: ● Intézményi stratégia ● Reputáció ● Piaci pozíció	Ügyfelek: ● Marketing, ügyfélszerzés ● Ügyfél-tájékoztatás ● Panaszügyek kezelése	
	Belső irányítás: ● Vállalati felépítés, szervezet ● A testületi rendszer felépítése, irányítási és felvigyázási funkciók ● Nyilvánosságra hozatal és átláthatóság	Visszaélések kezelése: ● Ügyfelek terhére elkövetett visszaélések kiszűrése ● Pénzmosás kiszűrése ● Belföntes kereskedelem, piacbefolyásolás, vállalatfelvásárlási szabályok megsértése, engedély nélküli tevékenység kiszűrése	Tőke és jövedelmezőség: ● Tőkemegfelelés ● Tartalékok ● Jövedelmezőség
	Belső kontrollrendszer: ● Kockázatkontroll ● Compliance ● Belső ellenőrzés		

Vállalatirányítás – Tulajdonosi joggyakorlás

Vizsgálati tapasztalatok:

- szórt tulajdonosi szerkezetből adódó gyenge tulajdonosi elkötelezettség, gyenge kontroll az intézmény működése és a vezetés felett
- nem transzparens tulajdonosi szerkezet, sérül a Hpt. 11§ b) pontja
- minősített befolyással rendelkező tagok nem kerülnek bejelentésre a Hpt. 41§(2) szerint
- részjegy-nyilvántartás, tagi ki és beléptetés nem felel meg a jogszabályoknak, alapszabály nem aktualizált
- egyes tagok betéteire kiemelkedő kamatok fizetése – jövedelem transzfer

Prudens eljárás:

- az FB ellenőrző szerepének erősítésével, a szervezetben kialakított kontrollok létrehozásával a vezetés feletti kontroll erősítése
- tulajdonosi kör naprakész nyilvántartása, vállalkozások tulajdonosi körének megismerése, átlátható tulajdonosi szerkezet biztosítása
- jövedelemtranszfer kerülése

Vállalatirányítás – Stratégia

Vizsgálati tapasztalatok:

- nincs, vagy nem kellően kidolgozott az intézményi stratégia
- nincs, vagy nem kellően kidolgozott a kockázati stratégia

- stratégiában nem végiggondolt, eszközökkel, erőforrásokkal nem támogatott piacok, termékek, tevékenységek megjelenése pl.:
 - területen kívüli finanszírozás, távoli régiókban ingatlan projektek finanszírozása;
 - szakértelem hiányában bonyolult, nem ismert kockázatú ügyletek megkötése, tevékenységek megkezdése (faktoring, deviza hitelezés, swap ügyletek)
- jelentős növekedésre alapuló stratégia

Prudens eljárás:

- makrogazdasági környezet felmérése, gazdasági lehetőségek, rendelkezésre álló erőforrások reális értékelése, fejlődési irányok kijelölése, megcélzott/diszpreferált ügyfélkör, piaci szegmensek, tevékenységek megjelölése
- a kockázati térkép alapján a felvállalni tervezett kockázatok megjelölése, az egyes kockázatoknál a kockázatvállalás korlátainak megjelölése, mutatószámokra lebontása
- új piac, tevékenység, termék esetén kockázatelemzés készítése, illetve csak olyan kockázatok vállalása, amelyek mérésére, kezelésére az intézmény képes

Vállalatirányítás – Belső irányítás/Szervezet

Vizsgálati tapasztalatok:

- az SZMSZ, az irányító szervezetek működését szabályozó dokumentumok nem aktualizáltak, nem összehangoltak, nem egyértelmű a felelősségi körök, feladatok elhatárolása
- koncentrált irányítási rendszer, egyszemélyes, kontrollok nélküli vezetés (középvezetői réteg nem kialakított, bizottságok nem működnek, vagy működésük formális)
- feladat koncentráció, kompetencia hiányok, dokumentációs hiányosságok, erőforrások alultervezettsége
- szabályozottság hiányosságai:
 - nem testreszabott, nem felel meg az alkalmazott gyakorlatnak, jellemzően külső forrásból származik
 - jogszabályi változásokhoz nem igazított
- összefonódások, összeférhetetlenségek

Prudens eljárás:

- felelősségi és hatásköri struktúra átlátható, egyértelmű, világos
- szegregáció szintje megfelelően kialakított, üzleti terület, back-office, kockázatkezelés szervezeti szétválasztása
- hatékony, de kontrollált irányítási és döntési rendszer, szükséges vezetői szintek kialakítása, kompetenciák biztosítása
- a vezetés döntéseit támogató belső információs rendszer – controlling, vezetői információk
- jogszabályokhoz és a gyakorlathoz igazított, összehangolt belső szabályozás
- etikai szabályok kialakítása, összeférhetetlenségek figyelése

Vállalatirányítás – Belső irányítás/Testületek

Vizsgálati tapasztalatok:

- az irányító testületek összetétele stratégiai szemléletre, szakmai kontrollok érvényesítésére általában kevésbé alkalmas, nem töltik be sem stratégiai, sem ellenőrzési funkciójukat
- az Igazgatóság/FB ülései nem kellően dokumentáltak, lényeges kérdéseket nem tárgyalnak, nincs kérdés, vita, ellenvélemény
- az Igazgatóság és a Felügyelő Bizottság a valós kockázatokról gyakran nem kellően tájékozott, ebből következően a megfelelő intézkedések megtétele, illetve azok számonkérése sem történhet meg
- FB nem gyakorol kellő kontrollt a BE felett, a megállapításokra tett intézkedésekről nincsenek beszámoltatások (66§(3)d,2.)

Prudens eljárás:

- vezetés kockázattudatossága – kockázati stratégia, kockázati étvágy, kialakított tervezési folyamatok
- stratégiai döntések (új piacok, termékek, ügyletek), lényeges kockázatok alakulása Igazgatósági megtárgyalása, jóváhagyása, FB tájékoztatása
- vezető testületek felépítése, összetétele, tapasztalata, kompetenciája – a tagok értsék és átlássák a vállalt kockázatokat, mivel az intézmény működéséért felelősséggel tartoznak
- irányítási és felvigyázási funkciókat a testületek ellássák

Vállalatirányítás – Belső kontrollrendszerek

Vizsgálati tapasztalatok:

- nem épültek ki az egyes kontrollfunkciók:
 - nem működik a négy szem elve
 - nincs minden szükséges helyen folyamatba épített/vezetői ellenőrzés
 - nincs kialakítva/gyakorlatban nem látja el a feladatát a kockázatkezelés
 - compliance feladatoknak nincs felelőse
- függetlenség nem biztosított
- erőforrás-ellátottság nem elegendő
- belső ellenőrzés szakmailag megfelelő, de:
 - gyakorlatban nem független, egzisztenciája teljes mértékben az ügyvezetőtől függ
 - számos egyéb feladata van
 - nincs kockázatalapú tervezés, a lényeges tevékenységek lefedettsége nem biztosított
 - jelentések, intézkedések hiányosságai
 - éves tervek nem teljesülnek, visszamérés nincs
 - nincs kialakítva az intézkedések nyomon követésének rendszere

Prudens eljárás:

- folyamatba épített kontrollok kialakítása, vezetői ellenőrzés, négy szem elve
- kontroll funkciók kiépítése, rendszerszerű működtetése, függetlenségének biztosítása (személy, szervezet, jelentési útvonal, javadalmazás)
- kockázat azonosítási, mérési, kezelési és monitoring rendszer kialakítása
- a megfelelőségi kockázatok azonosítása és kezelése (compliance funkció):
 - szabályozottság jogszabályoknak megfelelő biztosítása
 - pénzmosás, visszaélések megelőzésével kapcsolatos feladatok
 - etikai normák követése, összeférhetetlenségek figyelése
 - ügyfélértékelés, ügyfélpanaszok kezelése
- belső ellenőrzés tervezési, nyomon követési rendszereinek kialakítása

Vállalatirányítás – Alapvető problémák

A belső kontrollrendszer néhány eleme formálisan működik, összességében azonban nem alkalmas arra, hogy a fennálló kockázatokat kezelje. A kockázatkezelésnek sem a személyi, sem a technikai, rendszerbeli feltételei nem alakultak ki, a rendszerbe épített ellenőrzési tevékenység végzése sem történik meg, illetve esetleges.

Hiányoznak a bankszerű működés elemei mind a működést meghatározó rendszerek, szervezeti keretek, mind a napi gyakorlat szintjén, a Hpt. 13/D § előírásai nem teljesülnek.

Belső kontroll rendszerek – Minimum elvárások

Felépítése

Tartalma

Kockázat kontroll

- Kockázatkezelési struktúra, kockázatfelmérési, monitoring és riportolási rendszer kialakítása
- Kockázatok teljeskörű feltárása
- Kockázatkezelési rendszerek működtetésére vonatkozó keretek
- Kockázatkezelési eljárások karbantartása
- Kockázatmonitoring (limitfigyelés, eseményregiszter)
- Rendszeres riportálás a vezetés felé

Compliance (megfelelőségi funkció)

- Megfelelési kockázatok azonosítása és kezelése
- Módszertan és rendszer a lehetséges eltérések feltárására
- Jogszabályi és szabályozási megfelelés biztosítása új termékek, tranzakciótípusok, eljárások bevezetésénél

Belső ellenőrzési rendszer

- Folyamatba épített és vezetői ellenőrzés
- Erőforrás biztosítása
- Teljesség: tevékenység, szervezeti egységek
- Függetlenség és objektivitás!
- Megfelelő szaktudás, folyamatos fejlesztés
- Szabályozás, kockázatalapú ellenőrzési munkaterv, folyamatszemlélet
- Vizsgálatok terv szerinti lefolytatása,
- Jelentések színvonalas elkészítése (megállapítások, priorizálás)
- Intézkedési terv, megvalósulás nyomon követése
- Vezetés és BE viszonya

Irányadó jogszabályok, ajánlások

Jogszabályok:

- Hpt. 11§b) A minősített befolyással rendelkező tulajdonosok
- Hpt. 41§ (2)A minősített befolyásszerzés bejelentése
- Hpt. 13/D §: Irányítási rendszer és kockázatkezelési követelmények
- Hpt. 56-57§: Összeférhetetlenségi szabályok
- Hpt. 62§-69§: Irányító és ellenőrző testületek
- Hpt. 76/K § (1): A hitelintézet belső tőke megfelelés értékelési folyamata

Ajánlások

- PSZÁF 11/2006 sz. ajánlás a belső védelmi vonalak kialakításáról és működéséről
- PSZÁF 4/2007 sz. ajánlás a pénzügyi szervezetek vezetőinek és tulajdonosainak alkalmassági és megbízhatósági értékeléséről
- PSZÁF 1/2010. (I.19.) számú ajánlása a javadalmazási politika alkalmazásáról

Módszertani útmutatók

- PSZÁF Validációs Kézikönyv III. - Belső irányítás
- PSZÁF útmutató – A tőke megfelelés belső értékelési folyamata (ICAAP)
- PSZÁF módszertani kézikönyv – A felügyeleti felülvizsgálati folyamat (SRP)
- PSZÁF – Kockázatalapú felügyelés

Köszönöm a figyelmet!